

Sygn. akt III AUa 1171/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Kazimierz Josiak
Sędziowie:	SSA Jacek Witkowski SSA Elżbieta Kunecka (spr.)
Protokolant:	Magdalena Krucka

po rozpoznaniu w dniu 22 listopada 2012 r. we Wrocławiu

sprawy z wniosku J. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N.

o zwrot świadczenia wypłaconego zaliczkowo

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy

z dnia 3 lipca 2012 r. sygn. akt VII U 710/12

I. uchyla zaskarżony wyrok w pkt. II i odrzuca odwołanie co do obowiązku zwrotu kwoty 7 972,97 zł przez wnioskodawczynię na rzecz strony pozwanej,

II. zasądza od strony pozwanej na rzecz wnioskodawczyni kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 lipca 2012 r. sygn. akt VII U 710/12 Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy w pkt I wyroku umorzył postępowanie w sprawie odwołania od decyzji z dnia 23 sierpnia 2011 r., w pkt II zmienił decyzję z dnia 14 listopada 2011 r. w ten sposób, że stwierdził, iż brak jest podstawy prawnej do zaliczenia zaliczkowo wypłaconego powódce świadczenia z wyrównania świadczenia zagranicznego za okres od 28 lutego 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. w kwocie 7.972,97 zł, przekazanego przez instytucję czeską.

W pkt III oddalił dalej idące odwołanie, natomiast w pkt IV zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 60 zł, tytułem zwrotu kosztów procesu.

Rozstrzygnięcie Sąd wydał w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny sprawy:

Wnioskodawczyni J. S. decyzją organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. z dnia 20.03.2009 r. nabyła polską emeryturę, do której ustalono na podstawie art. 24a ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wysokość przysługującego świadczenia została obliczona zgodnie z art. 26 w zw. z art. 24 a ust 3 cytowanej ustawy Zakład Ubezpieczeń Społecznych z urzędu przyznał wnioskodawczyni zaliczkę na poczet przysługującej emerytury od dnia 28.02.2009 r. tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. Kwota świadczenia z tytułu emerytury wyniosła 185,92 zł.

Biorąc jednak pod uwagę fakt, że wnioskodawczyni uprawniona jest na stałe do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy z tytułu której świadczenie było wyższe od świadczenia emerytalnego, ponieważ wynosiło 302,24 zł kwotę emerytury podwyższono do tej kwoty. Przysługująca renta z tytułu całkowitej niezdolności; pracy była przy tym świadczeniem w wysokości "częściowej" (proporcjonalnym), czyli przeliczonym według proporcji wyrażającej stosunek ilości miesięcy podlegania polskiemu ubezpieczeniu społecznemu do łącznej ilości miesięcy podlegania ubezpieczeniom w Polsce i za granicą, tj. w byłej Czechosłowacji. Ponieważ kwota emerytury nie mogła być niższa od kwoty pobieranej dotychczas polskiej renty z tytułu niezdolności do pracy, określonej w ustawie emerytalno- rentowej, a w dacie przyznania tej emerytury wnioskodawczyni nie pobierała zagranicznego świadczenia rentowego, dlatego też organ rentowy przyznał dopłatę do minimum stanowiącą w tym przypadku różnicę pomiędzy kwotą najniższą polskiej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy tj. 636,29 zł, a faktycznie przysługującym świadczeniem emerytalnym w wysokości "częściowej" tj. 302,24 zł wynoszącą 334,05 zł.

Od 1.03.2009 r. świadczenie z tytułu emerytury wnioskodawczyni w wyniku waloryzacji uległo podwyższeniu do kwoty 320,68 zł, a z dniem 1.03.2010 r. - do kwoty 335,49 zł. Kwota najniższej emerytury, renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i renty rodzinnej wynosiła:

- do 1.03.2009 r. - 636,29 zł
- od 1.03.2009 r. do 28.02.2010 r. - 675,29 zł
- od 1.03.2010 r. do 28.02.2011 r. - 706,29 zł w związku z powyższym dopłaty do minimum wnioskodawczyni wypłacono świadczenia w kwotach wynoszących:
 - 1) 320,68 zł do 28.02.2009 r. czyli 11,93 zł - tylko za jeden dzień tego miesiąca tj. 28.02.2009 r.
 - 2) po 354,42 zł w okresie od 1.03.2009 r. do 28.02.2010 r. gdyż zwaloryzowana emerytura w wysokości "częściowej" wynosiła 320,68 zł czyli 4.253,04 zł za cały ten okres 13-miesięczny, tj. marzec, kwiecień, maj, czerwiec, lipiec, sierpień, wrzesień październik, listopad i grudzień 2009 r. oraz styczeń i luty 2010 r.
 - 3) po 370,80 zł w okresie od 1.03.2010 r. do 28.02.2011 r., gdyż zwaloryzowana emerytura w wysokości "częściowej" wynosiła 335,49 zł czyli 4.449,60 zł za cały okres 12 miesięczny tj. marzec, kwiecień, maj, czerwiec, lipiec, sierpień, wrzesień, październik, listopada i grudzień 2010 r. oraz styczeń i luty 2011 r. co łącznie stanowiło świadczenie na kwotę 8.714,57 zł.

Decyzją tymczasową z dnia 18.02.2011 r. organ rentowy, po rozpatrzeniu wniosku ubezpieczonej z dnia 10.01.2011 r. począwszy od 1.01.2011 r. przyznał wnioskodawczyni emeryturę na podstawie art. 183 ust. 1 ustawy emerytalno - rentowej, z tytułu której świadczenie jest sumą emerytury obliczonej zgodnie z art. 53 cyt. ustawy, czyli według "starych" nie zreformowanych zasad opartych na systemie zdefiniowanego świadczenia emerytalno - rentowego oraz 20% emerytury obliczonej zgodnie z art. 26 cyt. ustawy, czyli według "nowych" zreformowanych zasad, czyli opartych na systemie zdefiniowanej składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

Czeski Zarząd Zabezpieczenia Socjalnego w P. decyzją z dnia 18.11.2010 r. przyznał wnioskodawczyni czeską rentę inwalidzką z tytułu częściowego inwalidztwa za okres wsteczny od 1.02.1976 r. ustalając wysokość przysługującego świadczenia w poszczególnych okresach oraz obliczając stosowne wyrównywanie tego świadczenia za okres od 1.01.2006r. do 31.12.2010 r., którego wypłata została wstrzymana ze względu na wypełnianie przez ZUS tzw. dopłaty do minimum, do czasu wydania stosownej decyzji rozliczającej przez polski organ rentowy.

Po przesłaniu przez (...) Oddział w N. Czeskiemu Zarządowi Zabezpieczenia Socjalnego w P. informacji o wydaniu decyzji w dniu 18.11.2011 r. decyzji tymczasowej przyznającej emeryturę wypłaconą zaliczkowo Czeski Zarząd Zabezpieczenia Socjalnego w P. kwotę uprzednio zdeponowanego wyrównania czeskiego świadczenia rentowego przekazała do (...) Oddział w N.. Tytułem powyższego wyrównania strona czeska przekazała stronie polskiej kwotę 7.972,97 zł będącą równowartością kwoty 47.120 koron czeskich.

Powyższą kwotę polski organ rentowy zaliczył na poczet rozliczenia nadpłaconej kwoty z tytułu zaliczkowo wypłacanej tzn. dopłaty do minimum, t.j. za okres od 28.02.2009 r. do 31.12.2010 r. uwzględniając fakt, że w powyższym okresie organ rentowy tytułem tzw. dopłaty do minimum wypłacił zaliczkowo świadczenia w łącznej kwocie wynoszącej 7.972,97 zł czyli dokładnie tyle, ile wynosiła przeliczona z koron czeskich na złotówki kwota wyrównania czeskiego świadczenia rentowego, dlatego też faktycznie do rozliczenia z tego tytułu pozostała jedynie kwota świadczenia wypłacana od 1.01.2011 r. do 28.02.2011 r. czyli za dwa miesiące. Ponieważ dotychczasowa kwota emerytury wraz z wypłacaną zaliczkowo tzw. dopłatą do minimum w styczniu i lutym 2011 r. wynosiła po 706,29 zł a kwota samej emerytury - po 648,72 zł dlatego też różnica pomiędzy tymi świadczeniami miesięcznie wynosiła 57,57 zł czyli 115,14 zł za powyższe miesiące.

Organ rentowy stwierdził, że z uwagi na przyznanie przez czeski organ świadczenia rentowego, nie przysługiwała wnioskodawczyni tzw. dopłata do minimum w okresie od 28.02.2009 r. do 28.02.2011 r. co organ rentowy ustalił rozliczając świadczenia w zaskarżonej decyzji z dnia 14.11.2011 r.

Organ rentowy stwierdził, że nadpłacił wnioskodawczyni zaliczkowo wypłaconą dopłatę do minimum za okres od 28.02.2009 r. do 28.02.2011 r. w łącznej kwocie 8088,11 zł, z powodu przyznania świadczenia z czeskiej instytucji ubezpieczeniowej. Na poczet nadpłaconego zaliczkowo świadczenia, organ rentowy zaliczył kwotę 7972,97 zł z tytułu wyrównania świadczenia zagranicznego od 28.02.2009 r. do 31.12.2010 r. przekazanego przez instytucję czeską. Nadpłacone świadczenie wyliczył na kwotę 115,14 zł. Jednocześnie decyzją z dnia 14.11.2011 r. organ rentowy uchylił wydaną wcześniej decyzję z dnia 23.08.2011 r., korygując tym samym błąd rachunkowy.

Wobec tak ustalonego stanu faktycznego sprawy Sąd uznał, że odwołanie wnioskodawczyni zasługuje na uwzględnienie.

W uzasadnieniu wyroku Sąd wskazał między innymi, że organ rentowy, po złożeniu wniosku przez ubezpieczoną w zakresie przyznania jej prawa do świadczenia emerytalnego, mając na uwadze toczące się przed organem czeskim postępowanie dotyczące uprawnień wnioskodawczyni do świadczenia z instytucji zagranicznej w oparciu o przepis art. 120 ustawy o emerytach i rentach decyzją tymczasową przyznał wnioskodawczyni zaliczkę na poczet przysługującej emerytury. W decyzji organ rentowy wskazał, że ustalona emerytura ma charakter zaliczkowy, jej wysokość może ulec zmianie po otrzymaniu informacji o okresach ubezpieczenia za granicą potwierdzonych przez instytucję zagraniczną.

Wnioskodawczyni była pouczone o możliwości dokonania stosownego rozliczenia w przypadku otrzymania świadczenia przysługującego jej z instytucji ubezpieczeniowej - czeskiej.

W konsekwencji wnioskodawczyni decyzją z dnia 18.11.2010 r. wydaną przez Czeski Zarząd Zabezpieczenia Socjalnego otrzymała czeską rentę inwalidzką. Czeski organ ubezpieczeniowy przekazał świadczenie, polskiej instytucji ubezpieczeniowej, która nie wypłacając świadczenia wnioskodawczyni dokonała zaliczenia przyznanej kwoty na poczet nadpłaconej kwoty z tytułu zaliczkowo wypłacanej emerytury.

Postępowanie organu rentowego w tym zakresie Sąd uznał za niedopuszczalne albowiem zgodnie z art. 139 ustawy emerytalno-rentowej organ rentowy, może dokonywać potrąceń jednakże wyłącznie ze świadczeń określonych ustawie. Sąd wskazał, że w pojęciu tym nie mieści się świadczenie, które zostało przyznane wnioskodawczyni na podstawie innych przepisów niż polska ustawa emerytalno - rentowa.

Sąd ocenił, że organ rentowy potrącił kwotę 7.972,97 zł niezgodnie z obowiązującymi przepisami, bez podstawy prawnej. Kwota ta zwrócona winna być wnioskodawczyni.

Inaczej wygląda sytuacja jeśli chodzi o kwotę 115,14 zł również potrąconą ze świadczeń wnioskodawczyni.

Kwota ta bowiem została potrącana ze świadczenia emerytalnego wnioskodawczyni uzyskanego przez nią na podstawie ustawy emerytalnej, co za tym idzie potrącona została ze świadczenia określonego w ustawie (zgodnie z przepisem art. 139 ustawy o emeryturach i rentach). W tym zakresie Sąd zgodził się z organem rentowym.

Jednocześnie mając na uwadze fakt, iż zaskarżona przez wnioskodawczynię decyzja z dnia 23.08.2011 r. została uchylona kolejno wydaną przez organ rentowy decyzją z dnia 14.11.2011 r., a zatem utraciła byt prawny, Sąd w oparciu treść art. 355 § 1 kpc, wydał postanowienie o umorzeniu postępowania w zakresie tejże decyzji.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

Z wyrokiem nie zgodził się organ rentowy zaskarżając wyrok w części tj. w pkt III, IV i V zarzucając sądowi:

1) art. 139 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227 ze zm.) w związku z art. 111 rozporządzenia rady EGW nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r., w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71, w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (t.j. część II załącznika A do Rozporządzenia Rady (WE) nr 1118/97 z dnia 2 grudnia 1996r. zmieniającego i uaktualniającego rozporządzenie EWG nr 1408/71 oraz rozporządzenie EWG nr 574/72 Dz.Urz. WE z 30 stycznia 1997 r. L nr 28 str. 1 i nast. Polska wersja językowa specjalne wydanie Dz.Urz UE nr 987/2009r z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i rady (WE) nr 883/2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE z 30.10.2009 r. L nr 284 i str. 1 i nast.)

-.

- przez jego błędną wykładnię polegającą na stwierdzeniu, że w zawartym art. 139 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS pojęciu świadczeń pieniężnych określonych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych podlegają potrąceniu świadczenia wypłacane w kwocie zaliczkowej nie mieści się świadczenie rentowe przyznane na podstawie innych przepisów niż polska ustawa emerytalno-rentowa podczas gdy odwołująca się, w okresie od 28 lutego 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. była uprawniona do polskiej emerytury w wysokości częściowej i czeskiej renty inwalidzkiej z tytułu częściowego inwalidztwa w wysokości proporcjonalnej, a więc w powyższym okresie pobierała jednocześnie z ZUS i czeskiej instytucji ubezpieczeniowej świadczenia objęte wspólnotową koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich UE i EWG realizowana do dnia 30 kwietnia 2010 r. na podstawie przepisów rozporządzenia EWG nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólności oraz rozporządzenia rady EWG nr 574/72 z dnia 21 marca 1971 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia EWG nr 1408/71(...) oraz rozporządzenia (EWG) nr 574/72(...) (Dz.Urz. WE z 2005 r. tom 3, str3 i nast.), a od 1.05.2010 r. na podstawie Rozporządzenia Parlamentu europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE z 30.04.2004 r. L nr 166, str. 1 i nast., polska wersja językowa, specjalne wydanie Dz.Urz UE z 2005 r. tom 5 str. 72 i nast. oraz rozporządzenia Parlamentu

Europejskiego i Rady WE nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia WE Ne 883/2004.

2) art. 85 ust. 5 w zw. z ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, przez jego niezastosowanie do pobierania przez wnioskodawczynię polskiej emerytury w wysokości częściowej, które łącznie z zagranicznym świadczeniem rentowym nie może być niższa od kwoty najniższej polskiej emerytury, określonej w art. 85 ust. 2 w sytuacji gdy brak było decyzji czeskiej instytucji ubezpieczeniowej przyznającej prawo do czeskiego świadczenia rentowego i ustalającej jego wysokość.

Wobec tak przedstawionych zarzutów strona apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawczyni wniosła o jej oddalenie w całości i zasądzenie od strony pozwanej kosztów sadowych w tym kosztów zastępstwa procesowego za I i II instancję.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Zaskarżony wyrok podlega uchyleniu w pkt II, a odwołanie co do obowiązku zwrotu kwoty 7.972,97 zł, podlega odrzuceniu z przyczyn proceduralnych.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że Sąd I instancji nie miał podstaw do rozpoznania merytorycznego niniejszej sprawy.

Wynika to wprost z treści zaskarżonej decyzji, albowiem brak jest przedmiotu zaskarżenia.

Decyzją z dnia 14 listopada 2011 r. organ rentowy zobowiązał wnioskodawczynię do zwrotu świadczeń wypłaconych zaliczkowo za okres od 1.01.2011 r. do 28.02.2011 r. w kwocie 115,14 zł.

W uzasadnieniu decyzji natomiast organ rentowy stwierdził, że nadpłacił wnioskodawczyni zaliczkowo wypłaconą dopłatę do minimum za okres od 28.02.2009 r. do 28.02.2011 r. w łącznej kwocie 8.088,11 zł, jednocześnie organ rentowy w dalszej części uzasadnienia wskazuje, że na poczet nadpłaconego zaliczkowo świadczenia Zakład zaliczył kwotę 7.972,97 zł z tytułu wyrównania świadczenia zagranicznego od 28.02.2009 r. do 31.12.2010 r. przekazanego przez instytucję czeską. Jednocześnie organ rentowy zamieścił informacje, że nadpłacone świadczenie w kwocie 115,14 zł wnioskodawczyni może zwrócić na rachunek Oddziału ZUS w N..

Przy czym podkreślić należy, że informacja zamieszczona w uzasadnieniu decyzji nie stanowiła przedmiotu tejże decyzji.

Wnioskodawczyni natomiast w odwołaniu od zaskarżonej decyzji domagała się zwrotu potrąconej przez organ rentowy kwoty 7 972,97 zł, z tytułu wyrównania wypłaconego przez stronę czeską.

Zgodnie z treścią art. 477⁹ § 1 kpc odwołanie od decyzji organów rentowych wnosi się na piśmie do organu, który wydał decyzję, lub do protokołu sporządzonego przez ten organ, w terminie miesiąca od doręczenia odpisu decyzji. Z utrwalonego już orzecznictwa, jak również z ugruntowanej praktyki sadowej wynika, że dochodzenie przed sądem prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego, które nie było przedmiotem decyzji organu rentowego, jest niedopuszczalne, z wyjątkiem przewidzianym w art. 477⁹ § 4 kpc, a treść decyzji, od której wniesiono odwołanie, wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia sądu (zob. postanowienie SN z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000, nr 15, poz. 601; wyrok SN z dnia 23 listopada 1999 r., II UKN 204/99, OSNP 2001, nr 5, poz. 169).

W przedmiotowej sprawie treść decyzji dotyczyła zobowiązania wnioskodawczyni do zwrotu świadczeń wypłaconych zaliczkowo za okres od 1.01.2011 r. do 28.02.2011 r. w kwocie 115,14 zł, nie odnosiła się natomiast do kwestii zaliczenia kwoty 7 972,97 zł, wypłaconej przez czeski organ rentowy na rzecz nadpłaconego przez ZUS świadczenia.

Decyzji takiej nie stanowi wzmianka w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Co więcej podkreślić należy, że pismem z dnia 24 lutego 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych poinformował wnioskodawczynię o fakcie, iż czeska instytucja ubezpieczeniowa decyzją z dnia 18 listopada 2010 r. przyznała wnioskodawczyni rentę z tytułu niezdolności do pracy oraz wskazała, że wnioskodawczyni zostanie poinformowana odrębnym pismem o wyniku postępowania w sprawie nienależnie wypłaconej dopłaty do minimum, natomiast decyzję w sprawie rozliczenia świadczenia z instytucji zagranicznej, wnioskodawczyni otrzyma w późniejszym terminie.

Wnioskodawczyni nie otrzymała ani odrębnego pisma informacyjnego, ani też nie otrzymała decyzji rozliczeniowej. (karta 305 akt emerytalno-rentowych).

Zaskarżona decyzja natomiast nie reguluje kwestii rozliczenia otrzymanych przez wnioskodawczynię świadczeń.

Wobec powyżej poczynionych ustaleń stwierdzić należy, że w związku z tym, iż brak jest przedmiotu zaskarżenia odwołanie wnioskodawczyni od decyzji z dnia 14 listopada 2011 r. na mocy art. 199 § 1 pkt 1 kpc podlega odrzuceniu z uwagi na niedopuszczalność drogi sądowej. W postępowaniu przed sądami ubezpieczeń społecznych nie ma bowiem możliwości wniesienia pozwu ani też odwołania wykraczającego poza treść zaskarżonej decyzji.

Sąd I instancji niezasadnie podjął się merytorycznego badania odwołania w sytuacji gdy brak było przedmiotu zaskarżenia, a tym samym zaistniała niedopuszczalność drogi sądowej. Z tego też względu Sąd Apelacyjny zobligowany był do uchylecia zaskarżonego wyroku w pkt II na mocy art. 386 § 4 kpc.

Orzeczenie o kosztach Sąd wydał w oparciu o treść art. 103 kpc albowiem w ocenie Sądu Apelacyjnego niniejsze postępowanie toczyło się z winy organu rentowego, który wdał się w merytoryczny spór pomimo, że nie wydał on stosownej decyzji, a jednocześnie nie wniósł o odrzucenie odwołania.

R.S.